

ר' עובדיה מברטנורא

ב תורמין את הלשכה. מפרישין השקלים מן הלשכה שהיו השקלים מונחים שם, ונוטלין מהן בשלש קופות, כל קופה מהן של שלש סאין. ורמב"ם כתב שממלאין תחלה שלש קופות גדולות של שבעה ועשרים סאין ומהן תורמין לג' קופות קטנות של ט' סאין. ובהנחם דחק לומר כן: וכתוב עליהן א' ב' ג'. לידע אי זו נתרמה תחלה, וממנה היו קונים קרבנות צבור ראשונה, ואח"כ מן השניה, ואח"כ מן השלישית: יונית כתוב עליהן. היו רגילים ביונית משום דכתיב (בראשית ט) יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם, יפיתו של יפת ישכון באהלי שם [מגילה ט], ואין לך לשון יפה בבני יפת כמו לשון יונית: פרגוד חפות. כשהמלבוש ארוך וכופלין אותו מלמטה. אותה השפה הכפולה קרויה פרגוד חפות. ואין התורם נכנס עם השפה כפולה ההיא במלבושו, שלא יחשדוהו שנתן לתוכה ממעות הלשכה: ולא בתפילין ולא בקמיע. שלא יאמרו התיר התפר ונתן בתוכן מעות:

שייגמר הבשר תוך חמישה עשר יום ולא תהיינה בהמות מצויות לעולי רגלים, וּבְעֵשְׂרִים וְתִשְׁעָה בָּאָב שלשיתו הנולדות בחודש אלול מתעשרות בפני עצמן.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים שלושת הזמנים למעשר בהמה הן: בָּאֶחָד בְּנִיֶּסן שסוברים הם שדורשים בהלכות הפסח שבועיים קודם לפסח, בָּאֶחָד בְּסִיּוֹן כדעת בן עזאי, בְּעֵשְׂרִים וְתִשְׁעָה בָּאֶלּוּל כפי שהמשנה מבארת הטעם:

מַפְנֵי מָה אָמְרוּ בְּעֵשְׂרִים וְתִשְׁעָה בָּאֶלּוּל, וְלֹא אָמְרוּ בָּאֶחָד בְּתִשְׁרִי? מַפְנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב - ראש השנה, וְאֵי אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹר בְּיוֹם טוֹב, לְפִיכָךְ הִקְדִּימוּהוּ לְעֵשְׂרִים וְתִשְׁעָה בָּאֶלּוּל:

כיצד היתה נעשית תרומת הלשכה

משנה ב

בְּשִׁלֵּשׁ קִפּוֹת - סלים גדולים שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ סָאִין - שכל קופה היתה מחזקת שלוש סאים (סאה = 8.3 ליטר, שלוש סאין = 24.9 ליטר) תוֹרְמִין אֶת הַלְשָׁכָה בכל פרק משלושת הפרקים שבשנה. וְכִתּוּב בָּהֶן - על הקופות אל"ף בי"ת גימ"ל כדי שידעו איזו קופה נתרמה ראשונה, וממנה קונים קרבנות ציבור תחילה, שמצווה בראשונה.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: יוֹנִית כְּתוּב בָּהֶן אלפ"א בית"א גמל"א.

אֵין הַתּוֹרֵם נִכְנָס לֹא בְּפֶרְגוֹד חֲפּוֹת - כשהמלבוש ארוך ועושים לו שפה מלמטה, אותה השפה הכפולה קרויה "פרגוד חפות". ואסור לתורם להיכנס בבגד זה שלא יחשדוהו שהטמין ממעות הלשכה בשפת הבגד, וְלֹא בְּמִנְעָל, וְלֹא בְּסַנְדָּל, וְלֹא בְּתַפְלִין, וְלֹא בְּקַמִּיעַ, שֶׁמָּא יַעֲנִי הַתּוֹרֵם, וְיֹאמְרוּ: מַעֲזוֹן הַלְשָׁכָה הָעֵנִי - שמעל בכסף הלשכה, או שֶׁמָּא יַעֲשִׂיר, וְיֹאמְרוּ: מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה הָעֵשִׂיר - שגנב מהלשכה.

לְפִי שֶׁאֲדָם צָרִיךְ לְהִזְהַר וּלְצַאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת כְּדֶרֶךְ שְׂצָרִיךְ לְצַאת יְדֵי

הַמְקוֹם, שֶׁנֶאֱמַר (במדבר לב, כב): "וְהִיִּיתֶם נְקִיִּים מִה' וּמִיִּשְׂרָאֵל", וְאֹמַר (משלי ג, ד): "וּמִצָּא חֵן וְשֶׁבֶל טוֹב פְּעִינִי אֱלֹהִים וְאָדָם":

משנה ג

שֶׁל בֵּית רַבֵּן גַּמְלִיאֵל - השליח שהביא את השקלים של בית רבן גמליאל, הִיָּה נְכֻסֵּס וְשֶׁקְלוֹ בֵּין אֲצָבָעוֹתָיו, וְזוֹרְקוֹ לְפָנָי הַתּוֹרֵם שִׁיכְנִסִּיהוּ לְתוֹךְ הַקּוּפָה, וְהַתּוֹרֵם מִתְפֹּנֵן וְדוֹחֵפוֹ לְקִפְּהָ כְּדִי שִׁיְהִי שֶׁקְלוֹ בְּתַרּוּמַת הַלִּשְׁכָּה וְיִבְיֵאוּ מִמֶּנּוּ קֶרְבַּנּוֹת צִיְבוֹר, וְלֹא יִשְׁתִּייר בַּלִּשְׁכָּה.

אֵין הַתּוֹרֵם תּוֹרֵם אֶת הַלִּשְׁכָּה, עַד שֶׁיֵּאמַר לָהֶם - לְשׁוֹמְרֵי הָעוֹמְדִים בַּחוּץ: אֲתֵרֵם? וְהֵן אוֹמְרִים לוֹ: תֵרֵם, תֵרֵם, תֵרֵם! - שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים:

משנה ד

תֵרֵם אֶת הַתּוֹרֵם הָרִאשׁוֹנָה בְּפֶרוֹס הַפֶּסַח, וּמְחַפָּה בְּקִטְבְּלָאוֹת - מכסה את כל השקלים הנשארים בלשכה לאחר התרומה בכסויים של עור, כדי שיתנו עליהם את השקלים שיבואו לאחר הפסח, ויתרום מהם בפרוס העצרת. ושוב תורם את התרומה הַשְּׁנִיָּה בְּפֶרוֹס הָעֲצֵרֶת וּמְחַפָּה בְּקִטְבְּלָאוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם יִתְּנוּ אֶת הַשֶּׁקְלִים הַבָּאִים לְאַחַר הָעֲצֵרֶת מִהַמְדִּינּוֹת הַרְחוֹקוֹת. וּלְבִסּוֹף תּוֹרֵם אֶת הַתּוֹרֵם הַשְּׁלִישִׁית בְּפֶרוֹס הַחֵג וְלֹא הִיָּה מְחַפָּה עוֹד, שֶׁאֵין עוֹד תְּרוּמָה אַחֲרֶיהָ. וְלִמָּה הִיָּה מְחַפָּה אַחֲרֵי הַתּוֹרֵם הָרִאשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיָּיָה? שֶׁשָּׂא יִשְׁכַּח וְיִתֵּרֵם מִן הַדְּבָר הַתְּרוּם.

תֵרֵם אֶת הָרִאשׁוֹנָה בְּפֶרוֹס הַפֶּסַח לְשֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שהרי בני ארץ ישראל הביאו את שקליהם עד פרוס הפסח, וְשִׁנְיָה בְּפֶרוֹס הָעֲצֵרֶת לְשׁוֹם כְּרִפִּים הַמְּקַפֵּין לָהּ - לשם המקומות הסמוכים

ר' עובדיה מברטנורא

ג וזורקו לפני התורם. מתכוונים היו שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות צבור. ולא יהיו משירי הלשכה: שלש פעמים. על כל פעם ופעם היה אומר אתרום והם אומרים לו תרום. וכן דרך לשון חכמים להיות משולש. ודוגמתו מצינו בעומר, מגל זו מגל זו, אקצור אקצור אקצור. וכן חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל ג' פעמים: ד תרם את הראשונה ומוחפה בקטבלאות. תרומה ראשונה שהיתה בפרוס הפסח. לאחר שתרום אותה היה מכסה כל השקלים הנשארים בלשכה בקטבלאות דהיינו עור שלוק, כדי שיתנו עליו השקלים שיבאו ממדינות שסביב ארץ ישראל שלא יכלו להביא קודם הפסח, ומביאים מפסח ועד עצרת ונותנים אותם על גבי הקטבלא כדי שיתרום מהן בפרוס העצרת ולא יתרום מן הדבר שתרום כבר בפרוס הפסח. ואחר שתרום בפרוס העצרת חזר וכסה כל המעות שבלשכה בקטבלאות, ונתנין עליהם כל השקלים המביאים מבבל וממדי ומן המדינות הרחוקות, ותורמין מהן בפרוס החג. ועוד לא היה מחפה, שאין עוד תרומה אחריה: הראשונה לשם ארץ ישראל. שהם שלחו שקליהם תחלה, שהאחרים עדיין לא הביאו: לשם הכרכים המוקפים. הסמוכים. כמו עמון ומואב וכיוצא בהן. ודוגמתו לתרום שלא מן המוקף [גיטין

ל]. אין מקיפין בבועי [חלוין מן]. ומ"מ בכל פעם ופעם היו תורמין על שם כל ישראל, על הגבוי ועל העתיד לגבות. ולא הזכיר התנא חלוקי מקומות הללו אלא להודיעך שתקנו שלשה פרקים